

Список використаних джерел

1. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. A Corrupting Influence: The Infiltration and Undermining of Europe's Economy and Society by Organised Crime / EU SOCTA 2021, EUROPOI. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 105 p.

2. Council of the European Union 2019, SOCTA 2021 Methodology (13732/19).

3. Migratory situation at EU's borders in September: Increase on the Central Mediterranean and Western Balkan routes (2021-10-15). URL: <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/migratory-situation-at-eu-s-borders-in-september-increase-on-the-central-mediterranean-and-western-balkan-routes-RZRnEH>.

Саковський Андрій Анатолійович,

Директор навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСА ІНСПЕКТОРА-КРИМІНАЛІСТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На тлі реформування правоохоронної системи України відбуваються зміни як у законодавчій сфері, так і безпосередньо в структурі органів внутрішніх справ. Тому цілком закономірно, що в законодавстві залишаються певні прогалини: прийняті нормативні акти не відповідають чинним, або, навпаки, необхідний акт ще не прийнято, а підрозділ чи посаду вже створено.

З набранням чинності Закону України «Про Національну поліцію» [1] працівники міліції, які пройшли переатестацію, почали адаптуватися до служби в реформованій структурі МВС України або новостворених підрозділах поліції. З метою забезпечення дотримання вимог Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК) щодо належного забезпечення слідчих (розшукових) дій наказом МВС України від 19.08.2015 р. N 993 «Про внесення змін до наказу МВС від 17 грудня 2009 року № 530дск» у структурі слідчих відділів (відділень) поліції створено сектори техніко-криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій. Для забезпечення техніко-криміналістичного супроводження досудового розслідування введено посади поліцейських: начальника сектору (для відділу), старшого інспектора-криміналіста, інспектора-криміналіста, техніко-криміналіста. З огляду на це виникла потреба упорядкувати процедуру їх залучення до слідчих (розшукових) дій як спеціалістів.

Наказом МВС від 03.11.2015 № 1339 «Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події» пунктом 3 розділу 1 визначено: спеціалісти - інспектори-криміналісти, старші інспектори-криміналісти, техніки-криміналісти, а в разі утворення секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих дій - керівники зазначених секторів, які входять до структури відповідних органів досудового розслідування (далі - інспектори-криміналісти), та працівники Експертної служби МВС у складі спеціалізованої пересувної лабораторії, які володіють спеціальними знаннями та можуть надавати консультації під час досудового розслідування з питань, що потребують спеціальних знань і навичок та залучені як спеціалісти для надання безпосередньої технічної допомоги сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування [2].

Наказом МВС України від 06.07.2017 №570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» зокрема визначено, що інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) у кримінальному провадженні - особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і як спеціаліст бере участь у проведенні слідчих (розшукових) дій та надає практичну допомогу слідчим в організації їх проведення.

Інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) у своїй діяльності безпосередньо підпорядковується та підзвітний начальникові слідчого підрозділу.

Також визначено основні функції інспектора-криміналіста (техніка-криміналіста), зокрема :

1) надає під час досудового розслідування консультації слідчому з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок;

2) з використанням спеціальних знань та навичок, науково-технічних засобів і спеціального обладнання проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, забезпечує оформлення фото-, звуко- та відеоматеріалів після завершення слідчих (розшукових) дій;

3) виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення;

4) проводить експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення;

5) є відповідальним за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього;

6) надає пояснення слідчому та учасникам слідчих (розшукових) дій з приводу застосування криміналістичної техніки, умов виявлення слідів та інших обставин, які потребують роз'яснення [3].

Таким чином, в зазначених вище нормативних документах інспектори-криміналісти та техніки-криміналісти виконують функції спеціалістів при проведенні слідчих (розшукових) дій і на яких покладаються певні обов'язки, які визначені в ч. 5 ст. КПК України, наказі МВС України від 06.07.2017 №570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України», Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженій наказом МВС України від 07.07.2017 № 575, Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події затвердженій наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339 та іншими відомчими нормативними актами.

Однак, перелік обов'язків в зазначених нормативних документах не розділяє обов'язки інспектора-криміналіста та техника-криміналіста і не визначає їхніх кваліфікаційних ознак, хоча інспектор-криміналіст має повну вищу освіту, а техник-криміналіст середню спеціальну.

Аналізуючи класифікатор професій України за кодом 2423 визначено назву посади – спеціаліст – криміналіст[4], а посади інспектор-криміналіст та техник-криміналіст взагалі не передбачено.

Станом на сьогоднішній день це питання в деякій мірі вирішується. Так постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2020 року №865 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 988» встановлені посади спеціаліста-криміналіста. Однак посада техника-криміналіста залишилась поза увагою. Інші нормативні документи, які б урегульовували дане питання також відсутні [5].

Загалом розділ 2 класифікатора вміщує професії, що передбачають високий рівень знань у галузі фізичних, математичних, технічних, біологічних, агрономічних, медичних чи гуманітарних наук. Професійні завдання полягають у збільшенні існуючого фонду (обсягу) знань, застосуванні певних концепцій, теорій та методів для розв'язання певних проблем чи в систематизованому викладенні відповідних дисциплін у повному обсязі. До цього розділу належать професії, що вимагають від працівника (з урахуванням кола та складності певних професійних завдань та обов'язків) кваліфікації за: дипломом про повну вищу освіту, що відповідає рівню спеціаліста, магістра; дипломом про присудження наукового ступеня кандидата наук тощо.

На нашу думку це досить високі вимоги для виконання завдань, що можуть бути покладені на техніка – криміналіста. З урахуванням тенденції зміни назви посади (від технічного працівника у складі оперативних підрозділів до інспекторів – спеціалістів та ін.) настає час коли потрібно раз і назавжди визначитись із правовим статусом посади працівників поліції, що забезпечують техніко-криміналістичне забезпечення слідчих (розшукових) дій та місцем їх у кримінальному процесі. Адже, залучення спеціалістів (у контексті пошуку та фіксації джерел інформації про правопорушення) – це не лише доцільна форма застосування спеціальних знань і технічних засобів під час проведення слідчих (розшукових) дій, але й гарантія якісного та ефективного виконання слідчим усього спектра своїх професійних обов'язків в конкретних умовах.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. (Дата звернення 02.11.2020).

2. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : Наказ МВС України від 03 лист.2015 № 1339 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15> (Дата звернення 02.11.2020).

3. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: Наказ МВС України від 6 лип. 2017 р. №570. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>. (Дата звернення 02.11.2020 р.)

4. Класифікатор професій: Наказ державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 27 лип. 2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>.

(Дата звернення 02.11.2020)

5. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 988: Постанова Кабінету Міністрів від 23 вер. 2020р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2020-%D0%BF> (Дата звернення 02.11.2020)

Симоненко Наталія Олександрівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В РОЗРІЗІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Останнім часом кількість випадків сексуального насильства стосовно жінок продовжує збільшуватися. Насамперед це пов'язано з пандемією COVID-19, введенням локдаунів, що внесло корективи в наше повсякденне життя. За весь 2020 рік до Національної поліції України надійшло близько 200 тисяч повідомлень про домашнє насильство та насильство щодо жінок, а за 2019 рік надійшло 115 тисяч повідомлень про домашнє насильство та насильство щодо жінок. Це майже на 40 % менше ніж за 2020 рік, але це ще не реальна картина, оскільки більшість жінок соромиться розповідати про факти домашнього насильства.

Під поняттям «домашнє насильство» визначені діяння (або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, які відбуваються в сім'ї, в межах місця проживання або між родичами, а також між колишнім або нинішнім подружжям, або між тими, хто спільно проживає або проживав однією сім'єю, але не перебуває в родинних стосунках між собою.

Щодо сексуального насильства, то Стамбульська конвенція відносить його до форми домашнього насильства, що охоплює будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи.

Стаття 126-1 КК України не містить у диспозиції ознак сексуального насильства. Ознаки кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканості містяться у Розділі IV Особливої частини Кримінального кодексу, а саме у статтях 152 «Зґвалтування», 153 «Сексуальне насильство», 154 «Примушування до вступу в статевий зв'язок», 155 «Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку» та 156 «Розбещення неповнолітніх». Ушкодження жіночих статевих органів кваліфікується за статтею 121